

Whiten ja Griffithin kartta informatiikan intellektuaalisesta rakenteesta.

Heijastuuko tämä sanamagiaan luettava käytännöllisyys amerikkalaisesta tutkimuksestakin niin, että liityntä kirjastolliseen ja kirjastotieteelliseen traditioon jää sivuun?

Palatakseni vielä takaisin Tuula H. Laaksovirran virittämään keskusteluun lisään vielä yhden havainnon tämän keskustelun aineksiin, nimittäin muisteluksen informatiikan ristiäisistä FIDin yleiskokouksessa Scheveningenissä v. 1967.

FIDin piirissä oli tuolloin ollut puhetta dokumentaatioon liittyvän tutkimuksen kutsumisesta jollain selvästi erottuvalla nimellä. Ilmeisesti pyrittiin terävöittämään FIDin ja sen edustaman alan profiilia. En liene pahansuopa, jos arvelen Unescon rahoitusosuuden vähenemisen olleen ainakin yhtenä kimmokkeena. Scheveningenissä professori A. Mihailov Neuvostoliitosta käytti laajan, mutta terävästi perustellun puheenvuoron, jossa hän esitti tutkimusalan nimeksi informatiikan. Esitys sai valtavat suosiosoitukset, niin valtavat, että ranskankieliset kokousedustajat eivät olleet saada sijaa vastustavalle puheenvuorolle, jonka ydin oli se, että *computer sciences* ranskankieliseksi vastineeksi on jo muotoutunut *informatique*.

Baabelin kieltensekoitushan siitä sitten syntyi. Informatiikka -sana elää sosialistisissa maissa ja Suomessa *information sciences* ja *dokumentalistiquen* merkityksissä. VINITIn alkoi kustantaa yhteistyössä FIDin kanssa alan referaattijulkaisun englanninkielistä versiota, joka sai nimen *Informatics Abstracts*. Scheveningenissä kävi ilmi, että Neuvostoliitto oli valmis subventoimaan hanketta huomattavalla panoksella. Baabelin kieltensekoitusta on höyrytetty myöhemminkin, sillä 1970-luvun loppupuolella on Bordeauxiin muodostunut koulukunta, joka on kehitellyt kirjastotiedettä ja informatiikkaa vieläkin laajemman kattokäsitteen. Sen nimi on *bibliologie*.

Ilmeisesti informatiikan historiajuurien etsinnässä yksi tehtävä on selkiinnyttää myös alan nimistöhistoriaa eli sitä, minkä lipun alle eri tutkimussuunnat eri aikoina ovat asettuneet.

Marjatta Okko

8. 3. 1984 Kansainvälisenä naistenpäivänä

Vastaus M. Okon kommenttipuheenvuoroon »Impressioita informatiikasta»

Juuri, kun ehdin olla iloinen, että K. Järvelin kommentoi juttuani sain eteeni myös Marjatta Okon kommentit ja nyt on jo ihan kevättä rinnassani. Minulle mieluisinta puuhaa näin kukkien istutusaikaan on pohtia samalla näitä informatiikan perimmäisiä kysymyksiä, joten jatketaan keskustelua.

Artikkeli, johon Okko viittaa on todella mielenkiintoinen ja siihen kannattaa kaikkien näistä kysymyksistä innostuneiden tutustua. Artikkelin kannattaa lukea tietysti kokonaan, sillä se on mielenkiintoinen sekä tieteenfilosofian kannalta että bibliometristen menetelmien käytön ja kehittämisen kannalta. Oheisessa kuviossa on artikkelin keskeinen sanoma.

Okko on aivan oikeassa, että kirjastotieteen ja informatiikan jyrkkä erottaminen toisistaan johtaa vääristymiin informatiikan historianiikin ymmärtämisessä. Eli niinkuin hän esittää sanamagiaa johtaa vääjäämättä pikku hiljaa myös todellisuuden toisenlaiseen käsittämiseen sanamagian mukaan.

Eli sanat determinoivat sitä, mitä me ymmärrämme. Edellä esitetty White & Griffithin kuviokin tulisi vallan toisenlaiseksi, jos kirjastotiede otettaisiin mukaan. Eli heidän esittämänsä tyyppistä tutkimusta kannattaisi meilläkin tehdä laajentamalla alue kirjastotieteen ja informatiikan koulukuntien tarkasteluksi. Esimerkiksi siinä yhteydessä saattaisi Okon esittämä tieteiden nimitysten historian tarkastelu olla todella jännittävää.

Eri koulukuntien esiintyminen lienee tällä alalla pysyvä ilmiö. En toisin sanoen usko, että alalle on koskaan kehitettävissä yhtä yhteistä viitekehystä. Tämä eri paradigmojen kukoistaminen kuuluu yhteiskuntatieteiden olemukseen ja juuri eri paradigmojen törmäyksistä saattaa syntyä uusia oivalluksia ja uutta ymmärrystä ja tutkimusta.

FIDin yleiskokouksen tarkempi analyysi olisi

varmasti kannattavaa. Okon kirjoituksesta saa hyvän kuvan sen ajan »hengestä». Luulen, ettei nimitysten näennäinen sekamelska tarkemmassa analyysissä osittautuisikaan baabelin kielten sekoitukseksi vaan todellisiksi näkemyseroiksi informatiikan kehittämisen suunnasta. Niinkuin Okko kirjoituksensa lopuksi toteaa tieteen ja ammattialan nimittämisen historia saattaa osoittaa sen, minkä lipun alle eri maiden ja koulukuntien tutkimussuunnat ovat ryhmittyneet.

Okon kirjoitus nostaa esiin myös sen historialliselle tutkimukselle tärkeän seikan, että henkilöiden muistissa oleva historia olisi erinomaista tutkimusaineistoa alamme tutkimukselle, kun vaan kiinnostusta tämän tyyppiseen tutkimukseen olisi enemmän.

Tuula H. Laaksovirta

Tämän numeron kirjoittajat:

Forsman, Maria, YL, Tampereen yliopisto
 Järvelin, Kalervo, YK, FK, Tampereen yliopisto
 Laaksovirta, Tuula H., vt. apul.prof., Tampereen yliopisto
 Okko, Marjatta, prof., Tampereen yliopisto
 Repo, Aatto J., vt. apul.prof., Tampereen yliopisto
 Savolainen, Reijo, YK, informaattikko, Suomen Akatemia

Ohjeita kirjoittajille:

Kirjastotiede ja informatiikka julkaisee oman oppiaineensa ja siihen läheisesti liittyvien tieteenalojen kirjoituksia: (1) artikkeleita, (2) katsauksia, (3) haastatteluja, (4) keskustelua, (5) raportteja, (6) kirjallisuus-esittelyjä ja -arviointeja sekä (7) Kirjastotieteen ja informatiikan yhdistyksen toimintaa esitteleviä kirjoituksia.

Laajempien kirjoitusten (1—3) alkuun sijoitetaan lyhyt englannin kielinen tiivistelmä (abstrakti).

Kirjoitukset tarjotaan julkaistavaksi toimitukselle. Ne on kirjoitettava koneella yhdelle puolelle liuskaa ns. »kolmosväliskeellä» (noin 30 riviä per liuska) jättämällä kullekin sivulle leveä marginaali. Kirjoitusten on oltava lopullisessa puhtaaksikirjoitetussa asussaan.

Kirjallisuusluettelon laadinnassa pyydetään käyttämään seuraavaa kaavaa:

- *Esimerkkinä kirja:* Rózsa, György, Scientific information and society. Mouton, The Hague, 1973.
- *Esimerkkinä aikakauslehtiartikkeli:* Inhaber, H. & Alvo, M., World science as an input-output system. Scientometrics, 1 (1): 43—64. 1978. (Jos vuosikertaa ei mainittu, ensimmäiseksi vuosiluku.)

Ennen kirjoitusten painattamista kirjoittajille lähetetään yksi oikovedos, joka on korjattuna palautettava mahdollisimman pian toimittajalle. Kaikista yhteyksistä kirjapainoon vastaa toimitus.

Tekijät vastaavat kirjoitustensa tieteellisestä sisällöstä.